

Posudek na studentskou práci Tomáše Malečka „Normalizační šrámy na duši Divadla Jára Cimrmana“

CSVK, Praha 2020

Práce Tomáše Malečka představuje ojedinělý vhled do dějů dnes již legendárního divadelního souboru Divadla Jára Cimrmana (dále DJC). V současné době patrně neexistuje nikdo v české společnosti, kdo by o jeho činnosti neslyšel, či neznal jeho hlavní protagonisty Zdeňka Svěráka a Ladislava Smoljaka. Mnozí také přímo znají Cimrmanovy hry, ať už z vlastní divácké zkušenosti nebo z nejrůznějších nahrávek. Nejrůznější divadelní repliky, nebo současným jazykem řečeno „hlášky“, vešly do obecného jazyka a jejich znalost do značné míry prozrazuje leccos o kulturním rozhledu a intelektuálním zázemí toho, kdo je používá. S nadsázkou lze říci, že znalost jednotlivých her představuje určitý kulturní kapitál současné starší i mladší generace.

O to těžší je tedy představit činnost známého divadelního souboru a přinést nové poznatky o jeho působení v dobách minulých. Musím předem konstatovat, že se to Tomáši Malečkovi podařilo. Kromě obecně známých faktů o založení divadla v roce 1966 a jeho činnosti v letech následujících, které lze dohledat porůznu v sekundární literatuře, v knihách rozhovorů, rozhlasových a televizních reportážích či na internetu, využil předkladatel práce dva unikátní zdroje. Jednak to byla pestrá škála archivních dokumentů přístupných jak ve veřejných institucích (AHMP, Archiv bezpečnostních složek), tak v osobních sbírkách hlavních protagonistů (zejména osobní archiv nedávno zesnulého provozního ředitele Václava Kotka a deníky Zdeňka Svěráka). Druhý zdroj představují v letech 2019-2020 pořizené rozhovory s některými klíčovými postavami souboru, jakými byli a jsou Zdeněk Svěrák, Miloň Čepelka, Andrej Krob a další.

Kombinací těchto pramenů se autorovi práce podařilo nejen důkladně zmapovat osudy DJC v 70. a 80. letech minulého století, ale v mnoha ohledech dostat se „za kulisy“ obecně známých faktů. Při čtení úvodních pasáží lze sice namítnout, že práce neklade jednoznačné badatelské cíle. Na sérii otázek, které si autor klade v úvodu (s. 4-5), práce pochopitelně odpovídá, ale jedná se veskrze o jednotlivosti. Práce tak přináší především analytický vhled a je založena spíše na prosté rekonstrukci děje na základě pramenů archivní povahy a ústních svědectví. Podává základní přehled o dějinách divadla od počátků a zejména v normalizačním období, které jsou prokládány četnými citacemi z pramenů, avšak nesnaží se příliš tyto skutečnosti interpretovat.

Na druhou stranu však nelze autorovi práce upřít badatelskou poctivost a kultivovaný jazyk. Přidanou hodnotou zůstává především zpřístupnění některých dosud nepublikovaných materiálů a jejich zapracování do kontextu dějin známého divadelního souboru. Text lze také bez nadsázky považovat za úspěšně provedenou sondu do kulturních poměrů v Československu v 70. a 80. letech, zejména do vztahů mezi uměleckými soubory a státní mocí.

Následující výtky tak zásadním způsobem nezpochybňují celkovou kvalitu práce a týkají se pouze podružných skutečností. Není např. úplně srozumitelně vysvětleno, jakým způsobem se soubor dostal do svého útočiště v Branickém divadle, které není totožné s KD Novodvorská, o němž se předtím v textu píše (s. 19). Také věta: „Toto staví StB do souvislosti s tehdejšími politickým zřízením v ČSSR“ (s. 26) nezní příliš logicky, vhodnější by byl např. začátek „Toto staví agenta rakouské policie...“. „Juc Štefanka“ je ve skutečnosti JUC Štefanka (s. 27-28).

Důvody schválení filmu *Nejistá sezóna* by stálo za to hlouběji prozkoumat i za pomoci archivních materiálů, tak jak to autor učinil v případě některých her (samozřejmě za předpokladu, že to prameny dovolují); autor práce je pouze lakonicky vysvětluje větou: "Doba glasnosti a perestrojky přicházela i do české kulturní tvorby." (s. 32)

Za trochu podstatnější považuji absenci zmínky o osudu některých členů divadla, které svým způsobem dokreslují komplex vztahů DJC s normalizačním režimem. Jedná se o dočasné angažmá Jiřího Menzela v souboru, které se ovšem po několika letech rozplynulo, a pak především o působení Oldřicha Ungera, který v textu práce rovněž není zmíněn. Tento bývalý rozhlasový redaktor, který v DJC působil herecky od jeho počátků (resp. ještě dříve v rozhlasové Vinárně u Pavouka), podepsal v roce 1978 spolu s manželkou Chartu 77. Následně požádal Unger o vystěhování, k němuž po zhruba ročním vyřizování opravdu došlo, a s divadlem přerušil veškerý styk. Soubor z důvodu emigrace opustil roku 1981 také Josef Koudelka. Za zmínku by stál i neúspěšný pokus Andreje Kroba o návrat do souboru v téže době, podmíněný jednomyslným souhlasem všech jeho členů. Uvedená fakta přináší např. Zdeňkem Svěrákem sepsaná *Historie Divadla Járy Cimrmana*, tvořící součást tzv. *Dodatků* (vyd. Paseka, Praha – Litomyšl 1993); autor tuto drobnou publikaci v bibliografii neuvádí.

Tyto skutečnosti v žádném případě nezastírají, že práce Tomáše Malečka je svým uchopením tématu, metodikou a prací s archivním materiálem velmi zdařilá. Věřím, že její autor v soutěži u komise pochodí lépe, než Jára Cimrman se svojí operetou *Proso*.

V Praze dne 29. 3. 2020

Mgr. Jaroslav Svátek, Ph.D.
Ústav českých dějin FF UK